

**Рішення спеціалізованої вченої ради ДФ 05.854.012
Вінницького національного аграрного університету
про присудження ступеня доктора філософії**

Спеціалізована вчена рада Вінницького національного аграрного університету Міністерства освіти і науки України, м. Вінниця, прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки на підставі прилюдного захисту дисертації «Інноваційний механізм підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств» за спеціальністю 051 Економіка 25 листопада 2022 року.

Чіков Ілля Анатолійович

1995 року народження

громадянин України

Освіта вища: закінчив у 2018 році Вінницький національний аграрний університет за спеціальністю «Економічна кібернетика», отримав диплом з відзнакою.

У 2018 р. вступив до аспірантури Вінницького національного аграрного університету на кафедру економічної кібернетики (сьогодні кафедра носить назву комп'ютерних наук та економічної кібернетики) за спеціальністю 051 Економіка.

Працює асистентом кафедри комп'ютерних наук та економічної кібернетики Вінницького національного аграрного університету, м. Вінниця, з 2019 р. до цього часу.

Дисертацію виконано у Вінницькому національному аграрному університеті Міністерства освіти і науки України, м. Вінниця.

Науковий керівник: Сахно Андрій Анатолійович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки та підприємницької діяльності факультету економіки та підприємництва Вінницького національного аграрного університету.

Здобувач має 23 наукових публікацій за темою дисертації, з них 1 стаття у наукометричній базі Web of Science; 6 статей у наукових фахових видання

України, включених до міжнародних наукометричних баз; 4 статті у наукових працях, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації; 12 публікацій у інших виданнях.

1. Chikov I., Radko V., Marshalok M., Tepliuik M., Petrenko O., Sharko I., Sitkovska A. Economic development of agricultural food enterprises on an innovative basis. *ФІНАНСОВО-КРЕДИТНА ДІЯЛЬНІСТЬ: проблеми теорії та практики*. 2022. Vol. 1(42). P. 98-106. DOI. 10.55643/fcaptr.1.42.2022.3672 (0,736 друк. арк. – особистий внесок – проаналізовано стан та напрями інноваційного розвитку аграрних підприємств – 0,676 друк. арк.).

2. Чіков І.А. Фактори підвищення конкурентоспроможності підприємств АПК на основі інноваційних перетворень. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського, серія «Економіка і управління»*. 2018. Том 29 (68). № 5. С. 113-117 (0,51 друк. арк.).

3. Чіков І.А. Конкуренція: теоретичні підходи до розуміння сутності поняття. *Агросвіт*. 2019. № 10. С. 74-80 DOI: 10.32702/2306-6792.2019.10.74 (0,72 друк. арк.).

4. Чіков І.А. Теоретичні підходи до визначення сутності поняття «інновація». *Ефективна економіка*. 2019. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=745>. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.11.179 (0,8 друк. арк.).

5. Коляденко С.В., Чіков І.А. Інтегральна оцінка конкурентоспроможності аграрних підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 10. С. 34-39. DOI: 10.32702/2306-6814.2021.10.34 (0,6 друк. арк. – особистий внесок – запропоновано авторський алгоритм розрахунку інтегрального показника конкурентоспроможності аграрних підприємств – 0,3 друк. арк.).

6. Chikov I. Assessment of the level of competitiveness of agricultural enterprises on the basis of neural network modeling. *Economy, finances, management: topical issues of science and practical activity*. 2021. № 4 (58). С. 83-99. DOI: 10.37128/2411-4413-2021-4-6 (1,04 друк. арк.).

7. Чіков І.А. Оцінка рівня інноваційного потенціалу аграрних підприємств. *Підприємництво та інновації*. 2022. Вип. 23. С. 96-102.

DOI: 10.37320/2415-3583/23.17 (0,86 друк. арк.).

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці.

Хасцька Ольга Петрівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та підприємницької діяльності, декан факультету економіки та підприємництва Вінницького національного аграрного університету.

Зауваження:

По-перше, вважаємо, що в основі інноваційного механізму підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств мають бути структурні, організаційно-економічні, технологічні та управлінські зміни, що забезпечують насиченість ринку різноманітною конкурентною аграрною продукцією. Але роль таких змін в дисертації не висвітлюється.

По-друге, не достатньо розкриті інституційні та ринкові фактори конкурентоспроможності аграрних підприємств, серед яких: підвищення ефективності конкурентної політики, розробка програм та проєктів із виробництва конкурентних видів продукції, впровадження стратегічних екологічних технологій та нових форм господарювання. Таким факторам в роботі не надано достатньої уваги.

По-третє, у п. 3.1. дисертації наведено підхід ідентифікації стадій життєвого циклу аграрних підприємств на основі синтезу методів нечіткої логіки та нечітких часових рядів, однак його складність полягає у насиченому математичному апараті тому виникає питання у його практичній реалізації на аграрних підприємствах.

Загалом, наведені зауваження принципово не впливають на наукову та практичну цінність одержаних автором результатів дослідження і не знижують в цілому достатньо високої позитивної оцінки дисертаційної роботи Чікова І.А.

Кубай Оксана Григорівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри аграрного менеджменту та маркетингу Вінницького національного аграрного університету.

Зауваження:

По-перше, дослідження обсягів і структури державної підтримки, представлених у підрозділі 2.1., доцільно було б логічно продовжити при формуванні пропозицій у 3 розділі.

По-друге, у підрозділі 2.1. варто було б подати динаміку кількості аграрних підприємств у розрізі організаційно-правових форм.

По-третє, у підрозділі 2.2. бажано було б змістити акцент дослідження в бік оцінювання агросектору, зокрема, провести SWOT-аналіз інноваційної конкурентоспроможності аграрного сектора економіки України.

По-четверте, у 3 розділі варто було б розглянути можливість застосування стратегії диверсифікації розвитку аграрних підприємств як передумови підвищення їх конкурентоспроможності.

Однак, наведені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи І.А. Чікова.

Кучер Леся Юріївна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри глобальної економіки Державного біотехнологічного університету.

Зауваження:

По-перше, у першому розділі автор оперує поняттям «інноваційна конкурентоспроможність», у третьому розділі з'являються також поняття «інноваційна спроможність аграрних підприємств», «готовність підприємства до інноваційного розвитку», проте фактично оцінює дисертант «інноваційний потенціал аграрних підприємств», тобто не простежується чіткий рух від теоретичного концепту до прикладного. Крім того, виникає питання про те, як співвідносяться між собою зазначені поняття?

По-друге, важко погодитися з другою частиною висновка дисертанта про те, що «Ефективність галузі аграрного виробництва країни характеризується позитивною динамікою рівня рентабельності виробництва продукції рослинництва, що зумовлено збільшенням обсягів виробництва окремих сільськогосподарських культур». Можливо, більш логічно це пов'язувати з

підвищенням урожайності культур, зі зміною структури посівних площ і виробництва продукції рослинництва, зокрема через домінування експортно орієнтованих культур.

По-третє, низьку рентабельність виробництва продукції тваринництва й негативну її динаміку дисертант пов'язує, зокрема із загальним зниженням поголів'я худоби в аграрних підприємствах, проте, на наш погляд, навпаки – саме низька рентабельність (щодо окремих підгалузей тваринництва – хронічна збитковість) є одним із головних чинників скорочення поголів'я.

По-четверте, досліджуючи динаміку витрат на наукову-дослідну діяльність дисертант, на наш погляд, робить не зовсім коректний висновок, що згідно зі «шкалою Чедлока існує дуже висока щільність зв'язку між показниками досліджуваного часового ряду ($R^2 = 0.938$)», оскільки в цьому випадку йдеться не про щільність кореляційного зв'язку між кількома показниками, а про те, на скільки вирівняна динаміка за рівнянням прямої лінії співпадає із фактичною динамікою аналізованого показника.

По-п'яте, на наш погляд, авторський підхід до оцінювання конкурентоспроможності аграрних підприємств за допомогою розрахунку загального інтегрального показника конкурентоспроможності підприємства, що ґрунтується на групових інтегральних показниках майнового стану, ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності, рентабельності фактично звужує зміст конкурентоспроможності до одного з її видів (фінансової), не враховує специфіки діяльності аграрних підприємств і сутності поняття «інноваційна конкурентоспроможність».

По-шосте, повністю погоджуючись із тим, що інноваційний механізм підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств має ґрунтуватися на принципах екологічного менеджменту, вважаємо, що робота значно б виграла, якщо б дисертант запропонував конкретні рекомендації для представників підприємств щодо розробки систем екологічного менеджменту. Крім того, ця пропозиція була б переконливішою, якби впливала із теоретичного обґрунтування та/або результатів емпіричного оцінювання, наприклад, під час

визначення рівня конкурентоспроможності.

По-сьоме, у дисертації статистичні матеріали мають різний часовий діапазон дослідження; не скрізь вказано, якого рівня (країни чи регіону) стосуються наведені в таблицях дані; у роботі є редакційні помилки.

Висловлені зауваження мають дискусійний характер та не впливають на загальну позитивну оцінку результатів дисертаційної роботи.

Салькова Ірина Юріївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу Національного авіаційного університету.

Зауваження:

По-перше, у п. 1.3. дисертації автор здійснює ґрунтований аналіз місця науково-технічного прогресу як складової інноваційного механізму у підвищенні конкурентоспроможності аграрних підприємств та наводить моделі виявлення дестимулюючих дій зовнішнього та внутрішнього середовища, однак надалі, дані моделі не використовувались у наступних розділах дисертації.

По-друге, у п. 2.3. дисертаційної роботи бажано було б навести економічне обґрунтування щільності зв'язку між частковими критеріями в середині кожної сформованої групи показників виходячи із результатів кореляційно-регресійного аналізу та дати відповідну інтерпретацію в залежності від особливостей кожної з досліджуваних вибірок.

По-третє, у п. 3.1. дисертаційної роботи на основі аналітичних розрахунків продемонстровано дискримінантний підхід ідентифікації стадій життєвого циклу аграрних підприємств шляхом визначення ймовірності настання банкрутства, однак автором не деталізується які дискримінанти моделі з наявних були використанні при побудові матриці стадій життєвого циклу аграрних підприємств.

По-четверте, на рис. 3.16 автор наводить коло факторів впливу на формування цілей аграрних підприємств, однак деякі фактори потребують пояснення та додаткового обґрунтування, зокрема фактор «готовність до змін» повинен вмещувати інформацію про види змін, характеристику змін, наслідки

змін, тривалість змін виходячи із впливу на інші фактори наведені на даному рисунку.

Загалом, зазначені дискусійні положення та зауваження принципово не впливають на наукову та практичну цінність одержаних автором результатів дослідження і не знижують в цілому достатньо високої позитивної оцінки дисертаційної роботи.

Гончарук Інна Вікторівна, доктор економічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної, наукової та інноваційної діяльності, професор кафедри економік та підприємницької діяльності, провідний науковий співробітник наукових тематик Вінницького національного аграрного університету. Зауважень немає.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» 0 членів ради,

«Утримались» 0 членів ради

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада ДФ 05.854.012 присуджує Чікову Іллі Анатолійовичу ступінь доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка.

Голова спеціалізованої

вченої ради ДФ 05.854.012

Ірина Гончарук І.В. завідувач
вчений секретар Менаховська Т.Г.

Гончарук І.В.